

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**XIKAMBELO XA TIKO XA LEMBE NA LEMBE 2014
SWILETELO SWA MAKAMBELELO XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA
GIREDI 1**

MANGHENELO

Xikambelo xa tiko xa lembe na lembe xa (ANA 2015) xi ta lawuriwa eka swikolo hinkwaswo swa mfumo na swikolo swin`wana swo ka swingari swamfumo kusukela hi Ndzhati 2015. Hi nkarhi lowu vadyondzi hinkwavo lava nga eka tigiredi ta 1-3 va ta tsala xikambelo xo fana etikweni hinkwaro xa Ririmi na xa Matematiki. Mbuyelo wu ta tirhisiwa ku vika ndlandlamuko lowu yelanaka na ku humelela ka swikongomelo leswi swi simekiweke eka ntirho wa nkunguhato wa 2014 eka madyondzelo ku fika 2025.

Xikambelo xa ANA xi ta tsariwa ku hela ka kotara ya vunharhu ya xikolo. Ndzawulo ya masungulo ya dyondzo (DBE) yi tumbuluxile/ tsarile swiletelo swa giredi yin`wana na yin`wa na swa tindzondzo ta (Ririmi na Matematiki) leswi swi swi ringanyetiweke swa kharikhulamu leswi vadyondzi hinkwavo va nga languteriwa ku dyondza va nga si tsala xikambelo lexi. Swiletelo swi nyika mpimanyeto wa mpfapfarhuto wa ntirholowu wu fanelaka ku endliwa eka xikambelo xa giredi yin`wana na yin`wana na dyondzo yin`wana na yin`wana. Swiletelo swa xikambelo xa tiko xa ANA 2015 swi lulamisiwile hi ndlela leyi yi fambelanaka na mavonelo ya kharikhulamu leyi nga simekiwa ku tirhisiwa eka xiyenge xa ntlawa .

XIYIMO XA MASUNGULO

Eka ti giredi ta 1-3, swikambelo swi ta hlawula ntirho lowu wu nga kunguhatiwa ku endliwa eka tikotara tinharhu to sungula ta lembe ta xikolo. Swiletelo swa tigiredi leti swilulamisiwile eka tikhologo tinharhu. Eka tafula e rinyikiweke, ku kombisiwile vundzeni lebyi byi fanelaka ku kamberwa eka kholomo yo sungula. Tinhlokomhaka leti ti fanelaka ku kamberwa ti kombisiwile eka kholomo ya vumbirhi. Vuswikoti lebyi byi fanelaka ku kamberwa byi kombisiwile eka kholomo ya vunharhu. Swi ni nkoka kul emuka leswaku swiletelo swa makambeleso swa ANA 2015 a swivuli leswaku nkunguhato wa dyondzo lowu nyikiweke hi wona ntsena lowu faneleke ku dyondzisiwa lembe hinkwaro. Kambe swiletelo swa makambeleso swi hi nyika mpimanyeto wa kharikhulamu leyi faneleke yi dyondziwile emaheleni ya kotara ya vunharhu.

Vadyondzisi va languteriwa ku tirhisa swiletelo swa madyondziselo leswi va nyikiweke xikan`we na switirhisiwa swin`wana ku dyondzisa na ku hlela tidyondzo.

VUTSHILA/ VUSWIKOTI	NDLELA YA MAKAMBELELO	VUTSHILA/VUSWIKOTI LEBYI KA MBERIWAKA Kambelalo kon'wana akota ku ...
KU HLAYA NA FONETIKI	Lemuka mpfumawulo wa letere rin'we.	Lemuka mpfumawulo wa letere.
	Lemuka mpfumawulo wa letere rin'we.	Pananisa rito na xifaniso.
	Tsala nhlamuselo wa xifaniso.	Tsala marito yamimpfumawulo wa switatisi swa swinharhu.
	Nyika mavonelo ya yena ya leswi a swi hlayeke	Nyika mavonelo ya yena ya leswi a swi hlayeke
	Nyika mavonelo ya yena ya leswi a swi hlayeke	Nyika mavonelo ya yena ya leswi a swi hlayeke .
	Lemuka Ndzandzelelano wa hungu leri hlayiweke.	lemuka xivangelo na mbuyelo.
	Hlamula swivutiso swa xiyimo xa le henhla swo huma ka xitshuriwa ku kombisa xivangelo na mbuyelo	kombisa mongo na vuxokoxoko bya tsalwa.
	Aka marito hi ku tirhisa mimpfumawulo leyi a yi dyondzeke.	Tsala rito na ra xifaniso.
	Kombisa vuswkoti bya minongoti	Hlawula xifaniso lexi nga xona ku komba ku xi twisisa.
	Pananisa xifaniso lexi nga xona eka xivulwa.	Hlaya mimpfumawulo ya marito na switshuriwa swin'wana.
Tirhisa maviti eku tsaleni hi ndlela leyinene.	Tirhisa vutivi bya maviti.	
KU TSALA NA MATSALELO	Tirhisa maletere lamakulu na hiko	Tsala nakambe xivulwaa tirhisa maletere lamakulu na hiko.
	Tsala xivulwa hi ku tirhisa arito lawa ya humaka eka mimpfumawulo leyi a yi dyondzeke.	Tsala nhlamuselo wa leswi dirowiweke kumbe xifaniso.
	Tsala swivulwa swo koma Swo olova hi mfanelo..	Tsala swivulwa swa kwalomu ka swimbirhi hi xifaniso.

RHUBURIKI YA XIVUTISO 10.2

0 Maraka	1 Maraka	2 timaraka	3 timaraka
<ul style="list-style-type: none"> • A nga ringetanga. • U kopile swiletelo. • U tsarile ntsena xiphemu xa xivulwa. • U tsarile marito lama nga yelaniki na xifaniso. • U tsarile xivulwa xinwe lexi nga yelaniki na xifaniso. 	<p><u>Hoisa mapeletelo na ririmi ro hoxeka.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • U tsarile swivulwa swi 2 leswi nga yelaniki na xifaniso. <p style="text-align: center;">KUMBE</p> <ul style="list-style-type: none"> • U tsarile xivulwa xi 1 xo olova lexi yelanaka na xifaniso. 	<p><u>. Honisa mapeletelo na ririmi ro hoxeka.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • U tsarile swivulwa swi 2 leswi yelanaka na nhlokomhaka, kambe swi nga ri na mahikahatelo lamanene. <p style="text-align: center;">KUMBE</p> <ul style="list-style-type: none"> • U tsarile xivulwa xi 1 xo olova xo yelana na xifaniso. 	<ul style="list-style-type: none"> • U tsarile swivulwa swi mbirhi leswi yelanaka na xifaniso leswi swi nga hoxekangi.